

DE SUPERIORITEIT VAN DE MENS

BLOG CREAYON

De superioriteit van de mens... daar ging de presentatie van mijn jongste dochter over die ze verzorgde voor haar mondelinge examen Nederlands. Tijdens deze presentatie vertelde ze over het eten van mensen in plaats van dieren, over de vernieling van de aarde en over de leerplichtwet uit 1901.

Wat deze drie onderwerpen met elkaar te maken hebben? Het duurde even voordat ik de kern van haar boodschap begreep maar ze heeft me sinds die tijd niet meer losgelaten. Ook ben ik begonnen met het nogmaals kijken van de fascinerende film 'The Matrix'. De superioriteit van de mens.

Stel nu eens dat er ergens anders nog een wereld is.

Een wereld van waaruit mensen naar ons kijken. Waar ze zien dat wij dieren dood maken omdat wij ze willen opeten. Waar ze zien dat we bomen omkappen terwijl we die juist zo hard nodig hebben en waar ze zien dat we kinderen tussen vier muren leren over het leven.

Aangezien deze blog over onderwijs gaat, wil ik vooral bij het laatste onderdeel stil staan. Toen mijn dochter leerde over de leerplichtwet en hoorde dat die al dateerde van begin vorige eeuw, was ze enorm verontwaardigd. Hoe kon het dat er in meer dan 100 jaar tijd niet was nagedacht over een actuele invulling van die wet! Hoe kon het dat zij nog steeds leerplichtig was, omdat dat heel lang geleden ooit in een hele andere context was bedacht?

Deze dochter worstelt al sinds groep 7 met het instituut 'school'. Deze intelligente en creatieve maar ook zeer gevoelige jonge dame wil van alles leren, maar vooral niet uit een boek en vooral niet op een stoel. Ze houdt van zelf dingen ontdekken, uitvinden, ervaren, onderzoeken en bekijken. De worsteling die zij de afgelopen jaren heeft meegemaakt, gaat mij aan het hart. Als ervaren onderwijsvrouw heb ik me de vragen die zij stelt, zelden gesteld.

Voor mij was school een gegeven waarbij elk team een bepaalde mate van vrijheid heeft om wat meer of minder gepersonaliseerd, boeiend en uitdagend onderwijs te verzorgen.

Maar over het instituut school heb ik eigenlijk nooit getwijfeld, net zo min, als over het onderwijsconcept van muren en stoeltjes en tafeltjes en een leerkracht voor de groep, zeker niet toen ik zelf op de basisschool en het voortgezet onderwijs zat. Juist echter door mijn jaren als directeur van diverse scholen en het bijna elke week met kinderen overleggen in een leerlingenraad en natuurlijk deze 'eigen wijze' dochter, hebben mij vele inzichten gegeven.

Als directeur ben ik jarenlang bezig geweest de stem van het kind centraal te stellen. Kinderen zijn zo wijs en weten zo veel.

Hoe kan het dat we hier op de meeste scholen veel te weinig aandacht voor hebben? Hoe vaak spreken we echt met een leerling over hoe het onderwijs voor hem of haar beter zou kunnen? Hoe vaak vraag jij aan een kind hoe je je lessen zou kunnen verbeteren zodat hij/zij er meer uit kan halen? Hoe vaak vraag jij aan leerlingen over welke onderwerpen een leerlingen graag veel meer wil weten of waar hij juist aan anderen iets over zou kunnen leren?

Pim

Een leerling uit groep 7, Pim, leerde mij 13 jaar geleden een belangrijke les. Met mijn schoolteam had ik een aantal themamiddagen ingepland, waarbij deze jongen een scoutingworkshop aan jonge leerlingen mocht geven. Net als alle andere leerlingen van groep 7-8 die vanuit hun talenten iets mochten doorgeven aan andere leerlingen. Deze jongen kwam na afloop zeer enthousiast naar mij toe. Zo blij en vrolijk had ik hem de afgelopen jaren niet meegemaakt. We hadden samen door de jaren heen al vele gesprekken gevoerd.

Als de groepsleerkracht even 'klaar' met hem was en hij moest afkoelen op de gang dan werd Pim naar mij gestuurd voor een goed gesprek.

Het waren moeilijke gesprekken, waarin ik heel goed begreep hoe moeilijk het voor hem was om de hele dag te moeten zitten en luisteren en zich te gedragen volgens de regels van de klas.

Hij mocht geen antwoord zeggen als hij iets wist, maar moest eerst een vinger op steken, hij mocht niet naar de wc of een rondje lopen als hij dat nodig had, maar moest dit eerst vragen waarna het antwoord steevast 'nee' was. Hij mocht niet eten of drinken als hij honger of dorst had en ook even wat bewegen mocht alleen op de daarvoor vastgestelde momenten. Het inperken van zijn vrijheid, zijn creativiteit, zijn ondernemingslust en zijn initiatieven zorgden dat hij steeds norser en lastiger te hanteren was in een 'gewone' klassensituatie. Pim uitte zijn frustratie steeds harder en liep soms zelfs weg van school.

Laten zien wat je kunt

Na deze creatieve middag – waarin hij aan jongere en oudere leerlingen diverse knooptechnieken had uitgelegd en met hen had geoefend was hij blij en enthousiast. 'Juf, nu mag ik eindelijk voor het eerst van mijn leven, eens iets op school laten zien dat ik goed kan!' Deze uitspraak vergeet ik nooit en heeft mijn visie op het onderwijs veranderd.

Mijn visie en kijk op het onderwijs is dan wel veranderd, jammer genoeg is het mij in al die jaren daarna nog niet gelukt om het onderwijs zelf te veranderen. En loopt mijn eigen dochter nu nog steeds tegen hetzelfde aan. Het onderwijs voelt als een keurslijf.

Een keurslijf dat al honderden jaren oud is en is bedacht door volwassenen die nu al lang niet meer leven. Volwassenen die opgegroeid zijn in een hele andere tijd, in een andere periode en in een ander samengestelde maatschappij. De volwassenen van vroeger zouden het niet in hun hoofd halen om met leerlingen te spreken over eigen doelen, vaardigheden en ontwikkelingen. Laat staan om leerlingen te betrekken bij de inrichting van de school of bij de sollicitatieprocedure van een nieuwe directeur of leerkracht.

Sollicitatiegesprekken

Toen er op mijn school een vacature ontstond voor een adjunct-directeur die ook enkele lesgevende taken zou hebben, hebben we drie kandidaten bereid gevonden om een proefles te verzorgen in groep 7-8. Niet alleen ik als directeur en een lid van de sollicitatiecommissie bekeken de lessen kritisch, de leerlingen van groep 7-8 hadden hier ook wat over te zeggen. Met de hele klas heb ik de drie lessen nabesproken.

De feedback die de kinderen gaven, bestond bijvoorbeeld uit uitspraken, zoals 'deze was wel streng, maar wel rechtvaardig' of 'deze deed wel aardig, maar ondertussen was er veel lawaai in de klas en kon ik helemaal niet fijn werken'. Met een paar leerlingen heb ik wat langer nagepraat en ook gekeken welke competenties handig zijn voor een leerkracht op deze school in deze groep en welke van de drie kandidaten daar dan het meeste aan voldeed. Je kunt de uitslag vast al raden... de voorkeurskandidaat van de leerlingen is de nieuwe adjunct-directeur en groepsleerkracht van groep 7-8 geworden en is dit nog steeds. Een mooi voorbeeld van het betrekken van leerlingen bij zaken die hen rechtstreeks aan gaan en waarbij ze zich zeer serieus genomen voelden.

Onderwijsachterstanden

Tijdens het Webinar van Marcel van Herpen afgelopen donderdag (d.d. 04-03-2021) over de onzin van onderwijsachterstanden, werd ook de suggestie gedaan om kinderen zelf te vragen wat zij nodig hebben om verder te kunnen groeien en leren.

Er komen vele miljarden euro's beschikbaar voor het onderwijs om zogenaamde achterstanden die bij leerlingen zouden kunnen zijn ontstaan door de COVID-19 periode op te lossen. Marcel van Herpen deed tegelijkertijd een oproep om vooral niet te spreken over onderwijsachterstanden maar te denken vanuit groei, kansen en ontwikkelingen. Dit sluit mooi aan bij mijn pleidooi om te kijken naar wat kinderen wel kunnen. Ook in deze corona-periode is er veel geleerd en zijn er vaardigheden ontwikkeld, alleen niet altijd datgene wat op school wordt getoetst of gemeten.

Alle leerlingen die ik ken en gesproken heb, willen vooruit, willen door en willen verder. En een aantal van deze kinderen hebben hier ook zeer uitgesproken ideeën over. De beste leerkrachten zijn voor mij de leerkrachten die hiernaar luisteren. Leerkrachten die zelf ook willen leren, om het beter te doen dan tot nu toe. Leerkrachten die soms te veel getraind zijn om vanuit methodes, inspecties en 'alles wat moet' te denken. Leerkrachten die soms te weinig beseffen dat ze het 'goud' al in handen hebben, namelijk de wijsheid van de kinderen.

Wat is normaal?

Normaal onderwijs, is niet het onderwijs dat 100 jaar geleden door wie dan ook is bedacht. Normaal onderwijs, is onderwijs waar kinderen actief bij betrokken zijn, waar ze het maximale leren dat ze kunnen en waar ze voorbereid worden op een positie in de samenleving waar ze daadwerkelijk van betekenis kunnen zijn voor zichzelf, de mensen om hen heen en de wereld waarop ze leven.

Als een leerkracht dan vol enthousiasme vertelt over de mogelijkheden van Minecraft in groep 4 en het enthousiasme dat leerlingen hebben als ze hiermee hun spellingwoordjes aan kunnen leren, is waanzinnig en stemt mij hoopvol.

Inspiratiescholen als mooie voorbeelden

Zo zijn er op veel van onze inspiratiescholen over de hele wereld waanzinnige ontwikkelingen gaande om het leren voor kinderen meer betekenisvol, levensecht en fantasierijk te maken. Onderwijs dat tegemoet komt aan de behoefte aan spelen, bewegen, ontdekken en ervaren! Onderwijs waarmee we die mooie eigenschappen van onze kinderen koesteren en verder tot groei laten komen, in plaats van af te vlakken en uit het klaslokaal te bannen. [Onderwijs dat niet plaatsvindt op een stoel, luisterend naar een leerkracht. Maar onderwijs van het leven, in het leven, door het leven.](#)

Waar leer je het leven leven?

De vervolgvraag die mijn dochter mij stelt, als we de discussie over de zin en onzin van het onderwijssysteem bespreken is waarom ze op school nooit heeft geleerd het leven te leven. Hoe doe je dat gelukkig zijn? Hoe ga je om met alle ellende van de wereld? Hoe houd je je daarin staande en wat kun jij doen om te hepen? Als we dan toch het hele onderwijssysteem gaan veranderen kunnen we dit meteen meenemen.

Maar ook hierbij weer... wie zijn wij als volwassenen? [Zijn wij superieur aan onze kinderen?](#) Mogen wij voor onze leerlingen beslissen hoe de eerste cruciale jaren van hun leven eruit zien? Hoe zij leren? Alleen in goed overleg en in goede afstemming met alle betrokkenen kunnen we een verandering laten welslagen.

Beslissen voor een ander

Wij kunnen en mogen niet voor kinderen beslissen wat zij nodig hebben en op welke manier. Als we hen van jongs af aan leren, goed stil te staan bij hun eigen behoeften, wensen en verlangens, kunnen zij dit prima zelf regelen. Het enige wat wij dan als volwassenen, als onderwijsgeevenden nog hoeven te doen is faciliteren en begeleiden. Zorgen dat wij onze kinderen de ultieme kans op geluk geven en omstandigheden creëren waarin zij fouten mogen maken, zelf mogen ontdekken, kunnen vallen en weer kunnen opstaan. In plaats van superioriteit hebben we het dan over eigenaarschap. Van jou, van mij en van elk kind!